

Από το Όραμα του Αλεξάνδρου στην σημερινή νεοελληνική Κοινωνία -διερεύνηση της ψυχολογικής ανάγκης για επανανίχνευση της πολιτισμικής μας ταυτότητας

ΜΑΡΙΑ ΘΕΟΔΩΡΑΤΟΥ - ΜΠΕΚΟΥ, Ph.D., D.E.S.S. Κλινική Ψυχολόγος, Επιστημονική Συνεργάτις του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Πατρών. Ελλάδα
Email: mttheoria3@gmail.com

'The selection and interpretation of cultural messages are essential to the process through which our identities are constructed' Hall, 1997

Μελετώντας το έργο του Μεγάλου Αλεξάνδρου δημιουργείται μια αίσθηση δέους και θαυμασμού γι' αυτή την μοναδική προσωπικότητα που κατάφερε να μεταλαμπαδεύσει τόσα στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού σε τόσες χώρες, σε μια εποχή που δεν υπήρχαν τα σύγχρονα μέσα επικοινωνιών με τις τεράστιες δυνατότητες και ταχύτητες. Ο Μέγας Αλέξανδρος ξεχύθηκε από την Μακεδονία όχι για να κατακτήσει πλούτη ή να ικανοποιήσει πάθη, αλλά για να ενώσει, να εκπολιτίσει, να ανοίξει νέους δρόμους, να γράψει ιστορία. Αναχωρώντας από την Μακεδονία, μοίρασε την περιουσία του, και όταν ρωτήθηκε τι θα κρατήσει για τον εαυτό του, είπε: «την ελπίδα». Φαίνεται λοιπόν ότι η ζωή του αντλούσε νόημα από το *EINAI* και όχι από το *EXEIN* (Fromm, 1961). Με τον πολιτισμό της ύπαρξης μπόρεσε να κατακτήσει πράγματι τους λαούς και να διαμορφώσει με τη συνεργασία τους καινούρια πολιτισμικά αγαθά.

Η όλη του εκστρατεία δείχνει ένα ανήσυχο πνεύμα –μεταξύ άλλων θαυμαστών προσόντων- που αγωνιζόταν να δώσει ένα μοναδικό ‘νόημα’(Frankl, Yalom) στην ύπαρξή του και την ύπαρξη τόσο των Ελλήνων όσο και των λαών που στους οποίους επιβλήθηκε. Η πορεία του άλλαξε ριζικά και την πολιτιστική ταυτότητα των Ελλήνων κατακτητών αλλά και των λαών της Ανατολής.

Διαφορετικοί πολιτισμοί συναντήθηκαν και όμως πέτυχαν τη συνύπαρξη και την γόνιμη αλληλεπίδραση.

Άξονας Ι.

Τον οικουμενικό και ηγεμονικό ρόλο που θα μπορούσε να διαδραματίσει ο Ελληνισμός αν παρέμενε ενωμένος υπό μία εξουσία, αντιλήφθηκε ο ίδιος ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο Αριστοτέλης. Οι λαοί της οικουμένης παρουσιάζουν τριών ειδών χαρακτήρες, επεσήμανε ο Αριστοτέλης. Οι λαοί που ζουν σε ψυχρούς τόπους έχουν δυνατό θυμικό, αλλά υστερούν στη διάνοηση και την επιδεξιότητα. Για τον λόγο αυτό ζουν σχετικά ελεύθερα, αλλά δεν έχουν πολιτικότητα και δεν μπορούν να κυβερνήσουν τους πλησίον τους. Τα έθνη της Ασίας δεν υστερούν σε διανοητικές αρετές και σε επιδεξιότητα, αλλά είναι «άθυμα», δεν έχουν θέληση. Στη μέση βρίσκονται οι Έλληνες οι οποίοι συνδυάζουν και τις δύο αρετές, είναι διανοητικοί και θυμοειδείς, και για τον λόγο αυτό είναι ελεύθεροι και ξέρουν να πολιτεύονται (ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, 1327b,στ.25-29).

Ξεπερνώντας την πολιτική θεωρία της πόλης-κράτους, ο Αριστοτέλης τόνισε ότι οι Έλληνες, αν πολιτεύονταν καλά και αποτελούσαν μια πολιτεία, θα μπορούσαν να εξουσιάσουν όλο τον κόσμο: *‘Το δε των Ελλήνων γένος, ώσπερ μεσεύει κατά τους τόπους, και γαρ ένθυμον και διανοητικόν εστίν, διόπερ ελεύθερον τε διατελεί και βέλτιστα πολιτευόμενον, και δυνάμενον άρχειν πάντων, μιας τυγχάνων πολιτείας’ (ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, 1327, σ. 29).*

Δεν αποτελεί κατά συνέπεια έκπληξη που ο Μέγας Αλέξανδρος ακολούθησε το δίδαγμα του δασκάλου του, θεωρώντας αναγκαίο τον τερματισμό του βίου της πόλεως- κράτους μπροστά στην ιστορική αποστολή του Ελληνισμού. Η αντίθεση Έλλην-Βάρβαρος είχε ήδη ξεπεραστεί μέσω της μέθεξης των αλλόγλωσσων στην ελληνική παιδεία. Η φυλετική συγχώνευση Μακεδόνων και Περσών που προώθησε ο Μέγας Αλέξανδρος, η υιοθέτηση της ανατολικής ενδυμασίας και των περσικών τρόπων ζωής ήταν κινήσεις τακτικής μέσα στη στρατηγική του για τη συγχώνευση Ελλάδος (Ευρώπης)-Ασίας, αλλά με αφετηρία και ρυθμιστικό παράγοντα, το ελληνικό πνεύμα. Για τη διάδοση του ελληνικού Πολιτισμού ίδρυσε πάνω από 70 πόλεις. Η ανατολική Μεσόγειος αποτέλεσε μια ενότητα και η ελληνική γλώσσα απέβη η κοσμοπολίτικη γλώσσα της Ελληνιστικής Εποχής, και εν συνεχεία λειτούργησε ως το έδαφος για την εξάπλωση του Χριστιανισμού.

Τα οράματα και το έργο του Αλεξάνδρου στην Πολιτική, Οικονομική και Πολιτιστική ανάπτυξη των λαών, θα έπρεπε να αποτελούν για τους ηγέτες των λαών, καθώς και για τις επιδιώξεις διεθνών οργανισμών, φωτεινό παράδειγμα στην πορεία για την τρίτη χιλιετία.

Οι κοινωνικές δομές που εισήγαγε, είναι σημαντικότερες και από τις μάχες που διεξήγαγε. Εισήγαγε κοινωνική πρόνοια, το αγαθό της κρατικής παιδείας, δικαιοσύνη για τους αδύνατους. Εποικιστικό όργανο του Αλεξάνδρου, ήταν η Ελληνική μόρφωση, η Ελληνική γλώσσα, η Ελληνική κοινοτική ζωή, η Ελληνική Πόλις.

Με την διάδοση της ελληνικής ως επίσημης γλώσσας και για το Ασιατικό και Αφρικανικό του Κράτος, η Ελληνική έγινε το επίσημο γλωσσικό όργανο επικοινωνίας των ποικιλώνυμων λαών της Ανατολής. Ο Αλέξανδρος θεωρήθηκε ένα είδος βασιλιά –φιλοσόφου που διέδωσε τον ελληνικό πολιτισμό (Hagerman,2009).

Με την διάδοση της ελληνικής θρησκείας, των ελληνικών εθίμων, της τέχνης, της καλλιτεχνίας, των ελληνικών γραμμάτων, διαβάζονταν από τους λαούς ο Όμηρος και εψάλλοντο οι τραγωδίες του Ευριπίδη και του Σοφοκλή. Ο Ελληνισμός έριξε τόσο βαθιές ρίζες, ώστε να διατηρείται ακμαίος επί αιώνες στην Ανατολή, έτσι που και σήμερα ακόμα οι Άραβες και οι άλλοι λαοί που , με υπερηφάνεια να ισχυρίζονται ότι είναι απόγονοι του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

«Η ταπεινή μούσα κάθε φυλής τραγούδησε τον Αλέξανδρο σαν δικό της άνθρωπο». Είχε δασκάλους για τα παιδιά των στρατιωτών. «Ο Αλέξανδρος, όπως γράφει ο Στράβων, επληροφορείτο συνεχώς από τους επιστήμονες που τον ακολουθούσαν για κάθε Εθνογραφικό, Γεωγραφικό, Ζωολογικό και Βοτανολογικό φαινόμενο που συναντούσαν» (Στράβων).

Ο Αλέξανδρος δημιούργησε την οικονομική ζωή των νέων χωρών του. Γέννησε την Οικονομία της νέας εποχής. Παντού ίδρυσε αγορές και εμπορικά κέντρα γύρω από τα οποία περιστρέφεται ακόμα και σήμερα η ζωή. Ο Αλέξανδρος ενοποίησε το νομισματικό σύστημα. Η δραχμή Αττικού τύπου έγινε παγκόσμιο νόμισμα. Κατέστησε τον άργυρο βασική πρώτη ύλη κοπής νομισμάτων. Τα τετράδραχμα έγιναν τα πιο συνηθισμένα νομίσματα του τότε γνωστού κόσμου. Για πρώτη φορά οι φόροι δεν μεταφέρονται στο κρατικό θησαυροφυλάκιο για να τραφεί η πρωτεύουσα, όπως επί Περσών και μετά επί Ρωμαίων αλλά διατίθενται στον τόπο φοροσυλλογής για υποδομές, δημόσια έργα και κοινωνική περίθαλψη.

Ο Διόδωρος ο Σικελός, αναφέρει για τον Αλέξανδρο: «Εχθρούς ανάγκαζε ευδαιμονείν ο νικήσας». Ο Διόδωρος, τον αναδεικνύει μοναδική προσωπικότητα στην ιστορία της ανθρωπότητας (Διόδωρος) .

Ο Αλέξανδρος, όπως αναφέρει ο Αρριανός, ελευθερώνοντας τις ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας από τους Πέρσες *«τας μεν ολιγαρχίας παντού καταλύειν εκέλευσε, Δημοκρατίας δε εγκαθιστάναι και τους νόμους τοις εκάστοις αποδούναι»* (Αρριανός).

Ο Αλέξανδρος εσέβετο το δημόσιο χρήμα. Στον λαό ήταν φιλόανθρωπος.

Ο Αλέξανδρος έδειξε ιπποτισμόν με την ευγενέστερη έννοια της λέξεως προς την γυναίκα. Ο Αρριανός επαίνεσε την συμπεριφορά αυτή του Αλεξάνδρου. Όταν είδε την Ρωξάνη, κόρη του αντιπάλου του ηγεμόνα Οξυάρθου, που χόρευε μεταξύ των γυναικών που αιχμαλώτισε, την ερωτεύθηκε και δεν την είδε ως παλακίδα αλλά την νυμφεύθηκε. Ο σεβασμός που έδειξε στην μητέρα του Δαρείου όταν την αιχμαλώτισε, είχε ως συνέπεια να τον αγαπήσει σαν παιδί της, να μην ακολουθήσει τον Μαζαίο που προσπάθησε κρυφά να την απελευθερώσει και όταν πέθανε ο Αλέξανδρος έμεινε νηστική πέντε μέρες, όπως γράφει ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος, και αυτοκτόνησε (Κανελλόπουλος).

Ο Κανελλόπουλος αναφέρει ότι: «Όταν ο Αλέξανδρος πέθανε και σταμάτησε η αναπνοή του, σταμάτησε προς στιγμήν η αναπνοή της ίδιας της Ιστορίας». Ο Μέγας Βασίλειος στον λόγο του προς τους νέους, προβάλλει τον Αλέξανδρο ως υπόδειγμα εγκράτειας. Ο Αλέξανδρος αποκαλύπτεται φιλόσοφος. *«Ανθ' ων είπε, ανθ' ων εδίδαξε, ανθ' ών έπραξε»*, κατά τον Πλούταρχο.

Επηρέασε βαθύτατα τους Άραβες, ώστε η συνάντηση Ελληνισμού και Αράβων να αποτελέσει σημαντικό γεγονός στην Ιστορία, έγραψε ο Dennis Overbye στους Τάιμς της Νέας Υόρκης (2001).

Ο Αναπληρωτής Καθηγητής Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Κωνσταντίνος Ρωμανός, στο ενδιαφέρον βιβλίο του «Το Ελληνιστικό Ισλάμ», χαρακτηρίζει ως «ελείποντα κρίκον της Ιστορίας του Πολιτισμού την Ελληνική κληρονομιά του Ισλάμ», γεγονός που δεν έχει ερευνηθεί στην Ελλάδα, με μόνη αξιόπαινη εξαίρεση, αναφέρει ο Κων. Ρωμανός, το έργο του Μητροπολίτη πρώην Μεγάλης Βρετανίας και Θυατείρων Μεθοδίου Φούγια, αλλά και του Αναστασίου Αλβανίας . Στο Κοράνι αναγνωρίζεται στον Αλέξανδρο ρόλος στο ευρύτερο σχέδιο του Θεού για τον κόσμο.

Ο Μέγας Αλέξανδρος εκφράζει μια καινούργια εποχή, στην οποία το ελληνικό πνεύμα αποκτά μια πρωτόγνωρη τολμηρότητα, αποτολμά το αδύνατο, αμφισβητεί τους θεούς και τις υπάρχουσες δοξασίες και εξερευνά τον κόσμο με μέτρο την επιστήμη και κανόνα τη λογική.

Την εποχή αυτή αρχίζει η αναζήτηση της επιστημονικής τεκμηρίωσης κάθε θεωρίας και η αυστηρή τεχνική υλοποίηση κάθε επινόησης. Ήταν η αυγή της νέας εποχής. Ο Μ. Αλέξανδρος δεν ήταν μόνο ένας ιδιοφυής στρατηγός. Ήταν κυβερνήτης, οργανωτής, ήξερε να προσελκύει και να αξιοποιεί τα μεγαλύτερα επιστημονικά και τεχνολογικά μυαλά της εποχής του, ενώ απομάκρυνε όσους αποδεικνύονταν αναποτελεσματικοί.

Μέσα στο στρατό του Μ. Αλεξάνδρου υπήρχε ένας άλλος στρατός από μηχανικούς και τεχνίτες όλων των ειδικοτήτων, ένα “σώμα μηχανικών” αποτελούμενο από 5.000 περίπου άνδρες, με διοικητή τον Διάδη, που μέσα στα 14 χρόνια της μεγάλης εκστρατείας μεταμόρφωσαν με τα εργαλεία και τις γνώσεις τους ένα μεγάλο μέρος του τότε γνωστού κόσμου.

Οι ιστορικοί αναφέρουν ότι οι πολεοδόμοι του Μ. Αλεξάνδρου έκτισαν ή επέβλεψαν το κτίσιμο 70 πόλεων σε προσεκτικά επιλεγμένα σημεία, ώστε να αποτελούν εμπορικούς κόμβους αλλά και στρατηγικά σημεία ελέγχου των περιοχών της αχανούς αυτοκρατορίας. Οι περισσότερες πόλεις κτίστηκαν κατά τα πρότυπα των ελληνικών, με αγορά, σχολείο, εμπορικά καταστήματα, ναούς, θέατρο, γυμναστήριο, και αποτέλεσαν σημαντικά κέντρα διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού και δημιουργικής αφομοίωσής του από τους λαούς της ανατολής.

Κατασκεύασαν εκατοντάδες γέφυρες, σήραγγες και οχυρωματικές θέσεις. Επινόησαν νέες πολεμικές μηχανές αλλά και μεθόδους μαζικής ναυπήγησης πλοίων (τα 2.000 πλοία του Νέαρχου). Είναι εντυπωσιακή η επιμονή του Μ. Αλεξάνδρου να επιβλέπει προσωπικά τη συστηματική συγκέντρωση και καταγραφή των νέων πληροφοριών, την εκπόνηση τεχνικών σχεδίων ακόμα και τη ζωγραφική αναπαράσταση των φυτών και των ζώων που είχαν συλλέξει οι φυσιδίφες του επιστημονικού του επιτελείου. Όλη αυτή η συγκεντρωμένη και συστηματοποιημένη γνώση φυλασσόταν στα κρατικά αρχεία της Βαβυλώνας και αποτέλεσε σημαντική πηγή για τους σύγχρονους και μελλοντικούς μελετητές.

Αυτή η προσπάθεια βρήκε την πιο πλήρη έκφρασή της, μετά το θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου, στο μουσείο της Αλεξάνδρειας που περιλάμβανε την περίφημη Βιβλιοθήκη και συγκέντρωνε τα ανήσυχα πνεύματα όλης της γης. Εκεί δίδαξε ο Απολλώνιος που κατασκεύασε το πρώτο ηλιακό ρολόι, εκεί ο Ήρων κατασκεύασε την πρώτη ατμομηχανή, υδραυλικά ρολόγια και αυτόματους μηχανισμούς που ακόμα προκαλούν θαυμασμό.

ΑΞΟΝΑΣ II

Διαμόρφωση Πολιτισμικής ταυτότητας και εθνικής ταυτότητας με βάση το ‘παράδειγμα’ του Αλεξάνδρου

Στη σύγχρονη εποχή όπου γίνεται προσπάθεια της εξαφάνισης της διαφορετικότητας των πολιτισμών, το ‘παράδειγμα’ του Αλέξανδρου ίσως έχει να μας προσφέρει μια πρόταση διερεύνησης και ανακάλυψης της

δικής μας πολιτισμικής ταυτότητας¹. Η ιστορική μας μνήμη μοιάζει να απειλείται από ένα Alzheimer ομαδικό και μία απώλεια ολοσχερή.

Οι εξελικτικοί ψυχολόγοι μιλούν για ένα πολιτισμικό DNA που κουβαλάμε όλοι μας. Στο σύγχρονο άνθρωπο ίσως χρειάζεται να γίνει ιδιαίτερη προσπάθεια για να ανακαλυφθεί εκ νέου αυτό το πολιτισμικό DNA και να ενσωματωθεί δημιουργικά στην διαμόρφωση της ταυτότητάς του.

Η ανίχνευση και διαμόρφωση της δικής μας πολιτισμικής ταυτότητας μπορεί καλύτερα να επιτευχθεί μέσω της ‘διαφοροποίησης’ και της διαφοροποιημένης συνύπαρξης με διαφορετικούς πολιτισμούς (Bowen, 1978).

Πολιτισμική ταυτότητα

Οι πολιτισμικές πεποιθήσεις και οι πρακτικές διδάσκονται και παραδίδονται από γενιά σε γενιά. Ο πολιτισμός περιλαμβάνει την ιστορία, τις αξίες, τα φαγητά, την θρησκεία και την γλώσσα. Αυτά που μαθαίνουμε, διαμορφώνουν τις απόψεις και τις πράξεις μας. Ένας κοινός πολιτισμός βοηθά να φέρει μαζί όλους τους ανθρώπους, να σχηματίσουν ένα κοινωνικό σύνολο και τους δίνει την αίσθηση μια κοινής ταυτότητας.

Η παγκοσμιοποίηση είναι μια έννοια αμφίσημη, με πολλαπλές ερμηνείες και ορισμούς που εξαρτώνται είτε από την ιδεολογική είτε από την επιστημολογική σκοπιά του παρατηρητή, ή ακόμα και από τον συνδυασμό τους ή την έλλειψή τους. Για την πολυσημία των προσεγγίσεων βλ. μεταξύ άλλων U. Beck (2000), R. Petrella (1996), I. Ψημμένο (1999), Λεοντίδου (2007: 349), A. Amin & N. Thrift (1994), Κ. Βεργόπουλο (2000).

Με τον γενικό όρο **εθνική ταυτότητα** προσδιορίζεται ένα σύνολο στοιχείων τα οποία προσδίδουν συγκεκριμένη εθνική υπόσταση σε άτομο, άτομα ή ομάδες ατόμων. Αποτελεί τον όρο μέσω του οποίου ομάδες ή άτομα αυτοπροσδιορίζονται εθνικά. Παράγωγο στοιχείο της εθνικής ταυτότητας είναι η χρήση της για τον αυτοπροσδιορισμό ή αναπροσδιορισμό του ατόμου ή κάποιας ομάδας ατόμων. Οι εθνικές ταυτότητες, όπως και κάθε ταυτότητα, δεν αποτελούν σταθερά και αμετάβλητα στοιχεία. Πρόκειται για νοητικές κατασκευές που διαμορφώνονται σταδιακά σύμφωνα με τις εκάστοτε κοινωνικές, πολιτικές και ιστορικές συνθήκες.

¹ Σχετικά με τη γλωσσική διάκριση μεταξύ των όρων «πολιτισμικός» και «πολιτιστικός» η Κατερίνα Δημητριάδου γράφει: «Στην πρώτη περίπτωση, το επίθετο μπορεί να εννοηθεί ως υποκειμενική ιδιότητα του συναπτόμενου ουσιαστικού (δηλ. κληρονομιά του πολιτισμού), ενώ στη δεύτερη ως δυναμικό χαρακτηριστικό της, το οποίο μεταβιβάζει «ενέργεια προωθητική» του πολιτισμού. Έτσι, πολιτισμική κληρονομιά είναι αυτή που ενέχει τον πολιτισμό και αποτελεί φορέα του, ενώ πολιτιστική είναι η κληρονομιά που δημιουργεί, διοχετεύει, προάγει και αναπαράγει τον πολιτισμό και τα προϊόντα του». http://www.pee.gr/pr_syn/s_nay/c/2/dimitriadoy.htm

Μετασηματίζει και δίνει ιδιαίτερη δυναμική στην έννοια της πολιτισμικής ταυτότητας: η πολιτισμική ταυτότητα οικοδομείται στη βάση μιας κοινής και μακρόχρονης παράδοσης μέσω της οποίας εκφράζεται, επιβεβαιώνεται και εν μέρει συγκροτείται η συλλογική ταυτότητα ενός λαού. Ωστόσο, η σύγχρονη διάσταση του όρου υποδηλώνει ‘όχι τόσο την κληρονομούμενη παράδοση (αφού η κληρονομιά αυτή τείνει να γίνει όλο και πιο οικουμενική), αλλά τη βιωμένη παράδοση, με άλλα λόγια ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής (Ιντζεσίλογλου 2000: 179) Πρυνεντύ, 2000: 52).

Η διαδικασία της διαμόρφωσης ταυτότητας στο σύγχρονο κόσμο δεν είναι απλή. Αισθήματα απομόνωσης, μοναξιά, αποκλεισμός και φτωχός αυτοσεβασμός είναι δυνατόν να πιέσουν την ψυχική υγεία του ανθρώπου. Αυτά τα αισθήματα μπορεί να προέλθουν από καταστάσεις όπως:

1. Η επαφή και η συνύπαρξη με ανθρώπους και πολιτισμικά αγαθά (π.χ. ξένες ταινίες) που είναι φορείς διαφορετικών πολιτισμικών ή θρησκευτικών ηθών.
2. Η εμπειρία του πολιτισμικού σοκ².

Δεν είναι ασυνήθιστο για τους ανθρώπους να εκτιμούν τον δικό τους πολιτισμό ως εξελιγμένο, ενώ θεωρούν ότι ένας διαφορετικός πολιτισμικός χώρος στερείται φιλικής διαθέσεως, είναι απολίτιστος και έχει έλλειψη ηθικών αξιών. Μπορεί να υποθέτουν ότι οι “άλλοι” έχουν κάποιο ελάττωμα και όχι “εμείς”. Στους σύγχρονους Έλληνες φαίνεται ότι ισχύει και η υποτίμηση των άλλων (π.χ. Αλβανοί) και η εξιδανίκευση των άλλων (π.χ. Δυτικοευρωπαίοι).

Κατά τη διάρκεια της ‘κατασκευής’ της πολιτισμικής μας ταυτότητας βιώνουμε και την αίσθηση της απώλειας και του πολιτισμικού σοκ.

Η πολιτισμική απώλεια είναι όταν οι άνθρωποι θλίβονται για την κοινωνία και την κοινότητα που άφησαν πίσω. Μπορεί να νιώθουν θυμό, ενοχή και θλίψη που έχασαν την πρώην ταυτότητά τους ειδικά στην σημερινή μεταβαλλόμενη ελληνική (πολύ) πολιτισμική κοινωνία. Εάν η στενοχώρια, η θλίψη και ο θυμός συνεχίζουν για πολύ καιρό, μπορεί να επηρεάσει την ψυχική τους υγεία. Πολλοί Έλληνες ήδη αναφέρουν ότι νιώθουν ξένοι στον τόπο τους και εμφανίζουν ψυχολογικά συμπτώματα παρόμοια με των μεταναστών. Μιλάμε ίσως για μια εσωτερική μετανάστευση.

Καθώς λοιπόν στο παραδοσιακό στοιχείο αντιπαρατίθεται το νεωτερικτικό στοιχείο που χαρακτηρίζεται από μια στάση ριζικής αλλαγής, ανανέωσης ή και ρήξης με το παρελθόν, η διατήρηση αυτής της παράδοσης – και κατ’ επέκταση της πολιτισμικής ταυτότητας – ‘επαφίεται αποκλειστικά στη φαντασιακή επιβίωση και

² Το πολιτισμικό σοκ είναι μια κοινή αντίδραση ανάμεσα στους ανθρώπους που βιώνουν σε μια χώρα όπου ο τρόπος ζωής διαφέρει από αυτόν στην χώρα από την οποία προήλθαν. Μερικά άτομα προσαρμόζονται γρήγορα στη νέα χώρα όμως άλλοι δυσκολεύονται.

γονιμότητα της ομάδας που την κατέχει και στη γνώση, θέληση και δύναμή της να τη διασώσει και να την καλλιεργήσει' (Βιρβιδάκης, 2009: 165). Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι:

Τα άτομα και ιδιαίτερα τα πιο νέα μπορεί επιπλέον να αντιμετωπίσουν σύγκρουση ταυτότητας. Η οικογένεια τους μπορεί να απαιτεί να διατηρήσουν τις αξίες και τα ήθη των προγόνων τους, όμως το νεαρό άτομο μπορεί να επιθυμεί να γίνει μέρος του νέου πολιτισμικού χώρου και αποδεκτό στο νέο κύκλο φίλων του. Αυτή η σύγκρουση ταυτότητας μπορεί να οδηγήσει σε ένταση και προβλήματα στο σπίτι και έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει την ψυχική τους υγεία.

Ο κόσμος αυτός, που μοιάζει με έρημο, προτρέπει να ζήσουμε τη ζωή σαν παλιοί προσκυνητές, σύμφωνα με την ενδιαφέρουσα παρομοίωση του Hall (1996). Κι ο κόσμος αυτός στο κατώφλι του μοιάζει σαν αχανής έρημος, καθώς τα χαρακτηριστικά του και οι σημασίες τους χρειάζεται να ανακαλυφθούν εκ νέου, μέσω μιας περιπλάνησης για την εύρεση νοήματος. Αυτή η απόδοση σημασίας καλείται 'δόμηση της ταυτότητας' (Hall, 1996).

Ο περιπλανώμενος προσκυνητής από τη μία πλευρά και ο όμοιος με έρημο κόσμος, όπου ο οδοιπόρος περιπλανείται, από την άλλη, αποκτούν νόημα μαζί και διαμέσου ο ένας του άλλου. Το έργο αυτό της ανακάλυψης της ταυτότητας είναι αρκετά κοπιώδες, καθώς υπάρχει μία απόσταση ανάμεσα στο στόχο (η νοηματοδότηση του κόσμου και η ταυτότητα του ταξιδιώτη η οποία ακόμα δεν έχει διαμορφωθεί, μόνο στο μέλλον θα ολοκληρωθεί) και την παρούσα στιγμή (το σταθμό της περιπλάνησης και την προσωρινή ταυτότητα του περιπλανώμενου). Αυτή ακριβώς η απόσταση επιτρέπει στα σχέδια να υπάρχουν.

Η 'απόσταση' είναι αυτό που ονομάζουμε με την 'αντικειμενική' γλώσσα του χώρου- η εμπειρία για την οποία με 'υποκειμενικούς' ψυχολογικούς όρους μιλάμε ως απογοήτευση με και απάρνηση του εδώ και τώρα. Η 'απόσταση' και η 'απογοήτευση' έχουν το ίδιο αντικείμενο αναφοράς, καθώς και οι δύο αποκτούν νόημα μέσα στη ζωή, η οποία βιώνεται ως περιπλάνηση.

Αυτό το νόημα θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι έβαχνε και ο Αλέξανδρος μέχρι να ονομαστεί Μέγας. Η απόσταση ανάμεσα σε αυτό που ήταν, όταν ξεκίνησε την εκστρατεία του, και σε αυτό που έγινε, όταν θεωρήθηκε ημίθεος, γιός του θεού Άμμωνα στην Αίγυπτο μοιάζει να ήταν **μια πορεία διαμόρφωσης της δικής του ταυτότητας και τόσων λαών παράλληλα.**

Ας εμπνευστούμε, λοιπόν, από την υπαρξιακή πορεία του Μ. Αλεξάνδρου συνειδητοποιώντας ότι οι πολιτισμικές ταυτότητες ως δυναμικά υπαρξιακά βιώματα των λαών, απειλούνται και εξασθενούν μόνο στην περίπτωση που οι ίδιοι οι λαοί παύουν να τις δημιουργούν. Αντίθετα, η διατήρηση, η ενίσχυση και ανάδειξή τους είναι εφικτή μέσα σε ένα πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης και γόνιμης αλληλεπίδρασης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αριστοτέλης "Ρητορική προς Αλέξανδρον", Αθήνα. Εκδόσεις Ι.&Π. Ζαχαρόπουλου
- Αριστοτέλης "Ρητορική Α'" Αθήνα. Εκδόσεις Ι. & Π. Ζαχαρόπουλου
- Αριστοτέλης "Ηθικά Νικομάχεια" Αθήνα. Εκδόσεις Ι.&Π. Ζαχαρόπουλου
- Αριστοτέλης "Πολιτικά", βιβλίο VI, 1327b, στ. 24-34., σελ. 664, τρίτος τόμος, Αθήνα, Ι.&Π. εκδόσεις Ζαχαρόπουλου
- Αρριανός, *Ανάβασις Αλεξάνδρου*, Αθήνα, Ζαχαρόπουλος
- Barrett, M (1991) *The Politics of Truth*, Cambridge: Polity Beck, U. (2000), Τι είναι παγκοσμιοποίηση; Αθήνα: Καστανιώτης
- Βελόπουλος, Κ. *Μέγας Αλέξανδρος ο μέγιστος των Ελλήνων*.
- Βεργόπουλος, Κ. (1999), *Παγκοσμιοποίηση : Η Μεγάλη Χίμαιρα*, Αθήνα: Νέα Σύνορα-Λιβάνη.
- Brunt P.A "History of Alexander and Indica".
- Barrett, M (1991) *The Politics of Truth*, Cambridge. Polity
- Bhabha, H. (1994) 'The Other Question', in *The Location Of Culture*, London. Routledge.
- Brah, A. (1992) 'Difference, diversity and differentiation', in . Donald and A. Rattansi (eds), *Race, Culture and Difference*, London. Sage (126-45).
- Brown, B. and Cousins, M. (1980) 'The linguistic fault', *Economy and Society*, 9(3).
- Butler, J. (1990) *Gender Trouble*. London. Routledge.
- Butler, J. (1993) *Bodies That Matter*. London. Routledge.
- Cote, J. E., & Levine, C. G. (2002). *Identity, Formation, Agency, and Culture: A Social Psychological Synthesis* (illustrated edition.). Lawrence Erlbaum
- Castillo, R. (1997). *Culture and Mental Illness: a Client Centred Approach*. Pacific Grove, Brooks/Cole Publishing Co.
- Chrisman, N.J. (1991). Cultural Systems. *Cancer Nursing: A Comprehensive Textbook*. M. R. G. M. Baird S, WB Saunders Co, 45-54.
- Γαρδελά Δ.Π. 'Ιστορία του Μ. Αλεξάνδρου κατά τους ανατολίτες συγγραφείς με σχόλια γεωγραφικά και ιστορικά'
- Γκαφούροφ (1982) "Αλέξανδρος ο Μακεδών" Παπαδήμας.
- Droysen, J.G. "Ιστορία του μακεδονικού Ελληνισμού" 1897-1903.
- Engelis, S. (1988). Ethnicity and multiculturalism. *Australian Quarterly*. Vol. 58. 3, 308-320.
- Foucault, M. (1988) *The Care of the Self*, Harmondsworth: Penguin
- Foucault, M. (1984) 'Nietzsche, genealogy, history', in P. Rabinow (ed.), *The Foucault Reader*, Harmondsworth: Penguin.
- Freud, S (1921/1991) Group psychology and the analysis of the ego, in *Civilization, Society and Religion, Vol. 12 Selected Works*, Harmondsworth: Penguin.
- Gilroy, P. (1994) *The Black Atlantic: Modernity and Double Consciousness*, London: Verso.
- Hagerman, C.A. (2009) In the footsteps of the 'Macedonian Conqueror. Alexander the Great and British India. *International Journal of the classical Tradition* Springer, 16, 3/4, 344-392.
- Hall, S. (1985) 'Signification, representation and ideology: Althusser and the poststructuralist debates'. *Critical Studies in Mass Communication*, 2(2).
- Hall, S. (1990) 'Cultural identity and diaspora', in J. Rutherford (ed.), *Identity*. London: Lawrence & Wishart.
- Hall, S. (1993) 'Cultural identity in question', in S. Hall, D. Held and T. McGrew (eds), *Modernity and its Futures*. Cambridge: Polity.
- Hall, S. (1995) 'Fantasy, identity, politics', in E. Carter, J. Donald and J. Squites (eds). *Cultural Remix: Theories of Politics and the Popular*, London: Lawrence & Wishart.
- Hall, S. (1996) Introduction: Who needs identity? In S. Hall. & P. De Gay *Questions of cultural identity*. Sage.
- Hall, Stuart ed. Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. *Culture, Media and Identities series*. London: Sage, 1997.
- Hirst, P. (1979) *On Law and Ideology*, Basingstoke: Macmillan.
- Hammond NGL (1962) An Eclectic Greek History Stringfellow Barr: The Will of Zeus. *A History of Greece from the origins of Hellenic Culture to the Death of Alexander. The Classical Review (New Series)*, Cambridge Univ Press
- Hogg, M. A., & Terry, D. J. (2000). Social Identity and Self-Categorization Processes in Organizational Contexts. *The Academy of Management Review*, 25(1), 121-140.

- Hogg, M. A., Terry, D. J., & White, K. M. (1995). A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory. *Social Psychology Quarterly*, 58(4), 255-269.
- Ιντζεσίλογλου Ν. (2000), Περὶ κατασκευῆς συλλογικῶν ταυτοτήτων: τὸ παράδειγμα τῆς ἐθνικῆς ταυτότητος, στὸ Κωνσταντοπούλου, Χρ., Μαρᾶτου-Αλιπράντη, Λ., Οικονόμου, Θ., Δ.Γερμανός Δ. (επιμ.) (2000), «*Εμείς*» και οἱ «*ἄλλοι*»: αναφορὰ στὶς τάσεις και τὰ σύμβολα, Αθήνα. Τυπωθῆτω
- Laclau, E. (1990) *New Reflections on the Revolution of Our Time*, London. Verso.
- Lacan, J. (1977) *Ecrits*, London: Tavistock.
- Laplanche, J. and Pontalis, J.-B. (1967) *Le vocabulaire de la psychanalyse*, P.U.F., Paris.
- Μαρᾶτου-Αλιφάντη Λ., Γαληνού Π. 1999, «Πολιτισμικὲς ταυτότητες: ἀπὸ τὸ τοπικὸ στὸ παγκόσμιον;» στὸ Κωνσταντόπουλος, Χ., Μαρᾶτου-Αλιφάντη, Λ, Γερμανός, Δ., κ.α., *Εμείς και οἱ «Ἄλλοι»: Αναφορὲς στὶς τάσεις και τὰ σύμβολα*. Τυπωθῆτω. Αθήνα.
- Μάρτης, Ν. (2005) *Λίγη Ἱστορία για τὴν Μακεδονία* (Αλέξανδρος και Διάδοχοι).
- Μάτσα, Ν. "Τὰ απομνημονεύματα του Μ. Αλεξάνδρου"
- Overbye, D. (2001) *Καθημερινή* 4/11/2001
- Πανσανίας "Μεσηνιакά". Αθήνα. Εκδοτικὸς Οἶκος Ι&Π Ζαχαρόπουλου.
- Πανσανίας "Βοιωτικά". Αθήνα. Εκδοτικὸς Οἶκος Ι&Π Ζαχαρόπουλου
- Πλουτάρχου, "Περὶ Αλεξάνδρου τύχης και ἀρετῆς". Αθήνα. Εκδοτικὸς Οἶκος Ι&Π Ζαχαρόπουλου
- Πλουτάρχου, "Αλέξανδρος - Καίσαρ". Αθήνα. Εκδοτικὸς Οἶκος Ι&Π Ζαχαρόπουλου
- Πλουτάρχου, "Βασιλέων ἀποφθέγματα Βασιλέων και Στρατηγῶν". Αθήνα. Εκδοτικὸς Οἶκος Ι&Π Ζαχαρόπουλου.
- Πλουτάρχου, "Ερωτικὸς". Αθήνα. Εκδοτικὸς Οἶκος Ι&Π Ζαχαρόπουλου.
- Πλουτάρχου, "Βίοι των δέκα ρητόρων". Αθήνα. Εκδοτικὸς Οἶκος Ι&Π Ζαχαρόπουλου.
- Πλουτάρχου: *Αλέξανδρος - Καίσαρας Βίοι παράλληλοι*, Αθήνα. Εκδοτικὸς Οἶκος Ι&Π Ζαχαρόπουλου.
- Πολύβιος *Ἱστορία*. βιβλία 1,3,6, Αθήνα, Ζαχαρόπουλος.
- Πρυνεντύ, Ζ. (2000), Πολιτισμικὴ ταυτότητα: μεταξύ μύθου και πραγματικότητας», σε Κωνσταντοπούλου, Λ. Μαρᾶτου-Αλιπράντη, Θ. Οικονόμου, Δ. Γερμανός, Δ. (2000), *Εμείς και οἱ Ἄλλοι: αναφορὰ σε τάσεις και σύμβολα*, Αθήνα: Τυπωθῆτω
- Schweder, R. (1991) *Thinking through cultures*. Harvard University Press.
- Segall, M.H. (1993). *Διαπολιτισμικὴ Ψυχολογία*. Ἑλληνικὰ γράμματα
- Σφέτας, Σ. (2001) Ὀψεις του Μακεδονικοῦ ζητήματος στὸν 20^ο αἰ. Θεσσαλονίκη, Βάνιας.**
- Shukarova, A., Panov, M.B.D., Georgiev, D., Bitkovski, K. Katardziev-Vanche, I., Cepreganov, T. (2008) *History of the Macedonian People*. In T. Cepreganov, (Ed). Scopje, Institute of National History, pp.349. <http://www.makedonikajournal.org/index.php/makedonika/article/viewFile/68/74>
- Tan, S.-h. (2005). *Challenging citizenship: group membership and cultural identity in a global age*. Aldershot, Hants, England. Ashgate.
- Τσάτσος, Κ. (1980) *Η Κοινωνικὴ φιλοσοφία των Αρχαίων Ἑλλήνων*. Αθήνα. σ.266-267.
- Weigall A. "Μέγας Αλέξανδρος" (Γιάννης Λάμψας μετ.)